

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR PEDAGOG-PSIXOLOGLARINI

TAYYORLASHNING PEDAGOGIK MAZMUNI

Muhammadiyeva Nilufar Sheraliyevna

Qarshi davlat universitetining Pedagogika institute o'qituvchisi

Tel:+998 91 219 85 07

So'ngi yillardagi tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki bo'lajak pedagog qiyofasida aks etishi zarur bo'lgan shaxsiy va kasbiy sifatlarni yaxlit majmua tarzida quyidagicha ifodalash mumkinligini ko'rsatadi.

1. O'qituvchining shaxsiy fazilatlari

- bolalarni yaxshi ko'rish, ularni sevish;
- amaliy-psixologik aql-farosatlilik;
- mehnatsevarlik;
- jamoat ishlarida faollik;
- mehribonlik;
- kamtarlik;
- odamiylik;
- dilkashlik;
- uddaburonlik;
- mustahkam xarakterga ega bo'lish;
- o'z bilimini oshirishga intilish va hakovolar.

2. Kasbiy fazilatlari

- ta'lim va tarbiya jarayoni mohiyati bilan uning maqsad va vazifalarini tushunishi;
- psixologiya asoslarini, yosh psixologiyasi va pedagogik psixologiya asoslarini bilishi;
- etnopsixologik bilimlarni egallashi;
- hozirgi zamon pedagogikasi asoslarini va uning metodologiyasini bilishi;
- maktabgacha yoshidagi bolalarning psixologik-pedagogik xususiyatlarini tushunishi;
- o'z fanini zamonaviy o'qitish metodikasini yaxshi bilishi;
- o'quvchilarga tarbiyaviy ta'sir etishning samaradorligini bilishi;
- ota-onalar va jamoatchilik bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlarning mazmunini bilishi va boshqalar.

3. Pedagogik sifatlari

- dars mashg'ulotlari uchun kerakli materiallarni tanlay bilishi;
- bolalarning bilish faoliyatini boshqara olishi;
- ta'lim va tarbiya jarayonida bolalar ongining taraqqiy etib borishini istiqbolli ravishda rejalashtira olishi;

- pedagogik vazifalarni shakllantirish va tarbiyaviy ishlarni rejalashtirishni bilishi;
- bolalar jamoasiga rahbarlik qilishda o'z faoliyatini rejalashtirishni bilishi;
- mashg'ulot maqsadlarini rejalashtira olishi;
- o'zini ta'lim-tarbiya ishlariga tayyorlanish tizimini rejalashtira olishi;
- milliy an'analar va urf-odatlarining ahamiyatini tushunishi;
- pedagogning kuzatuvchanligi;
- o'z diqqat-e'tiborini taqsimlay olishi;
- pedagogik fantaziya (xayol)ning rivojlanishi;
- o'ziga tanqidiy munosabatda bo'lishi;
- o'zini qo'lga ola bilishi, o'zini tuta olishi;
- pedagogik takt;
- nutqning emotsional ifodalanishi va boshqalar.

4. Tashkilotchilik sifatleri

- bolalar jamoasini uyushtira bilishi;
- turli sharoitlarda bolalar jamoasini boshqara olishi;
- bolalarni mashg'ulotga qiziqtirib, ularni faollashtira olishi;
- amaliy masalalarni hal etishda o'zining bilim va tajribalarini ustalik bilan tez qo'llay olishi shu kabilar.

5. Kommunikativ sifatleri

- bolalarni o'ziga jalb etishni bilishi;
- bolalar va ota-onalar bilan maqsadga muvofiq pedagogik munosabatni tartibga solishni bilishi;
- bolalarning jamoalararo va jamoa ichidagi o'zaro munosabatlarini tartibga solishni bilishi;
- bolalar va ota-onalar bilan tashqaridan aloqa bog'lashni bilishi va hakazolar.

6. Gnostik sifatleri

- bolalarning asab-psixik taraqqiyoti darajasini aniqlay bilishi;
- o'zining tajribasi va pedagogik faoliyati natijalarini tanqidiy tahlil qila olishi;
- boshqa pedagoglarning tajribalarini o'rganib, undan (nazariy va amaliy tomondan) to'g'ri xulosa chiqara olishi;
- psixologik va pedagogik adabiyotlardan foydalanishni bilishi;
- bolalarning to'g'ri tushunib, ularning xulq-atvori sabablarini tushuntirishni bilishi.

7. Ijodiy sifatleri

- pedagogik mahoratni takomillashtirishga intilishi;
- bolalarni tarbiyalash dasturini ishlab chiqish va uni amalga oshirish qobiliyati;

- o‘zini bola o‘rniga qo‘yib, bo‘lib o‘tgan hodisalarga uning nazari bilan qaray olishi;
- avvalgi voqea-hodisalar va tarbiyalanuvchi shaxsiga yangicha qaray olish qobiliyati;
- o‘zining o‘quvchiga pedagogik ta‘sir natijalarini oldindan ko‘ra bilishi.

Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi mazmuni mazkur ta‘lim muassasalari tarbiyachi-pedagoglariga qo‘yiladigan kasbiy-malakaviy talablar doirasida belgilanishi va tashkillashtirilishi talab etiladi. Pedagogik faoliyatini tavsiflashda tarbiyachi-pedagogning kasbiy tayyorgarligida quyidagi komponentlarni farqlanadi.

1. Bilimdonlik (gnostik qobiliyatga egalik).
2. Konstruktivlik (loyihalay olish qobiliyatiga egalik).
3. Kommunikativlik.
4. Tashkilotchilik.

Bilimdonlik (yunoncha-gnosis bilish) pedagogning bilim sohasiga taalluqli bo‘lib, uning o‘z fanini chuqur bilishi, muloqotchanligi, tarbiyachi-pedagogning psixologik xususiyatlari, o‘zini anglashga doir bilimlarini o‘zida mujassam etishi tushuniladi.

Konstruktivlik (loyihalay olish qobiliyati) – bu pedagogning shaxsiy faoliyati va tarbiya maqsadlarini hisobga olgan holdagi faolliklarini alohida loyihalashtirish nazarda tutiladi.

Kommunikativlik – bu tarbiyachi-pedagogning alohida xususiyati bo‘lib, unda bolalar va hamkasblari bilan o‘zaro hamkorlik muloqoti nazarda tutiladi. Bunda pedagogik faoliyatning samaradorligi uning muloqotchanligiga bog‘liq bo‘ladi. Muloqot didaktik asosga yo‘naltirilgan bo‘lishi lozim. Shu bilan birga bu komponent tarbiyachining bolalar bilan muloqotda bo‘lishiga, o‘quvchilarga yondashish uchun to‘g‘ri yo‘l topa bilishga, ular bilan pedagogik nuqtai nazardan maqsadga muvofiq o‘zaro aloqa bog‘lashga, pedagogik shaklning mavjudligiga qaratilgan qobiliyat turi hisoblanadi.

Tashkilotchilik – tarbiyachi-pedagogning o‘z shaxsiy faoliyati, shuningdek, bolalar faoliyatini metodik jihatdan to‘g‘ri tashkil eta olish malakalariga egaligi bo‘lib, ta‘lim jarayonida muvaffaqiyatga erishishning muhim sharti bo‘lib hisoblanadi. O‘qituvchining tashkilotchilik qobiliyatiga egaligi, birinchidan, bolalar jamoasini uyushtira bilish, unda jamoani jipslashtira olish, ikkinchidan, o‘zini shaxsiy ishini to‘g‘ri tashkil qila olishda ko‘rinadi.

Shuni alohida ta‘kidlab o‘tish kerakki, bo‘lajak tarbiyachi-pedagogning kasbiy qiyofasida aks etishi lozim bo‘lgan mazkur sifatlar ularning nafaqat o‘quv jarayoni vaqtida balki pedagogik amaliyot davrida o‘quvchilar bilan o‘zaro aloqaga kirishishlarida va atrofdegilar bilan munosabatlarida tarkib topadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. R.A. Mavlonova, N. H. Raxmonqulova, K.O.Matanazarova, M. K. Shirinov S. Hafizov "Umumiy pedagogika" «Fan va texnologiya» nashriyoti T.: 2018
2. N.N.Azizxo‘jayeva "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat" «O‘zbekiston yozuvchilar uyishmasi Adabiyot jamg‘armasi» nashriyoti T.: 2006

3. J.G'.Yo'ldoshev, M.K.Shirinov, F.I.Ochilov "Pedagogik diagnostika" o'quv metodik qo'llanma T.:2014
4. O'tkir Tolipov, Dilnoz Ro'ziyeva "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat" «Toshkent innovatsiya-ziyo» T.: 2019.

